

Qutibiddinov Nuriddin Najmiddinovich

Emu 2-kurs magistranti

Qo'qon universiteti Andijon filiali

Stomatologiya kafedrasida assistenti

ORCID iD: 0009-0005-3793-8355

+998 93 670 55 11

Shodmonov Axrorbek Akramjon o'g'li

PhD, Mega'gen international network education
center (MINEC) direktori

Annotatsiya: Tezis pediatrik periodontit kasalligi bolalar orasida tarqalishi, rivojlanish omillari va davolash samaradorligini tahlil qilishga qaratilgan. Ishda og'iz gigiyenasi, genetik moyillik, ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar va tizimli sog'liq holatlarining kasallik rivojlanishiga ta'siri o'rganiladi. Tezisda davolash va profilaktik choralarning natijasi ham baholanadi, shu jumladan, maktab va jamoat darajasidagi ma'rifiy kampaniyalar va shaxsiy gigiyena vositalarining samaradorligi ko'rib chiqiladi. Natijalar pediatrik periodontitning oldini olish va davolash strategiyalarini ishlab chiqishda amaliy tavsiyalar beradi hamda bolalar og'iz bo'shlig'i salomatligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Pediatrik periodontit, bolalar stomatologiyasi, og'iz gigiyenasi, davolash samaradorligi, kasallik tarqalishi, profilaktik tadbirlar, periodont to'qimalari, surunkali yallig'lanish.

KIRISH

Pediatrik periodontit bolalar stomatologiyasida keng tarqalgan va jiddiy ijtimoiy-sog'liq muammosi bo'lgan kasalliklardan biridir. U og'iz bo'shlig'i sog'lig'iga salbiy ta'sir ko'rsatib, tishlarning patologik harakatlanishi, periodont to'qimalarining shikastlanishi va immun tizimining zaiflashishiga olib keladi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bolalar orasida periodontitning tez tarqalishi asosan og'iz gigiyenasi yetarli bo'lmagan, genetik moyillik, ekologik sharoitlar, noto'g'ri ovqatlanish va infeksiyon omillar bilan bog'liq. Bundan tashqari, bolalarda kasallik erta aniqlanmasa, u nafaqat og'iz bo'shlig'i salomatligiga, balki umumiy sog'liqqa ham salbiy ta'sir qiladi, masalan, surunkali yallig'lanish va immun funksiyasining pasayishiga olib keladi.

Kasallanish tezligi

Pediatrik periodontitning rivojlanishi bir necha omillarga bogʻliq. Avvalo, ogʻiz gigiyenasi yetarli boʻlmasligi, masalan, bolalarda muntazam tish yuvilmasligi yoki profilaktik stomatologik koʻriklarning cheklanganligi, periodont patogen bakteriyalarining¹ toʻplanishiga va yalligʻlanish jarayonining boshlanishiga olib keladi. Gingivit, yalligʻlanishning dastlabki shakli, bolalar orasida keng tarqalgan; Guangdong provinsiyasida oʻtkazilgan tadqiqotda 12–15 yoshdagi bolalarda uning tarqalishi taxminan 29,6 % ekanligi aniqlangan, bunda ogʻiz gigiyenasi va plaq miqdori muhim omil sifatida korrelyatsiyalangan.

Ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar ham periodontit xavfini oshiradi: kam taʼlim olgan otalar bolalarining ogʻiz salomatligiga yetarli eʼtibor bermasligi ehtimoli yuqoriroq boʻladi. Genetik moyillik ham kasallik xavfini kuchaytiradi; oilada periodontit mavjud boʻlsa, bolalarda *Aggregatibacter actinomycetemcomitans* va *Prevotella intermedia* bakteriyalari bilan yuqumli boʻlish ehtimoli oshadi. Shuningdek, tizimli kasalliklar yoki immun tizimining buzilishi, masalan, ovqatlanish yetishmovchiligi yoki metabolik kasalliklar, bolalarda yalligʻlanishni kuchaytiruvchi omil boʻla oladi. NCBI Bookshelf maʼlumotlariga koʻra, baʼzi tugʻma yoki surunkali holatlar masalan, immunitet disfunksiyalari, genetik kasalliklar yoki oziqlanish muammolari bolalarda periodont kasalligiga moyillikni oshiradi. Shunday qilib, pediatrik periodontit tarqalishi bu murakkab va koʻp omilli jarayon boʻlib, unda ogʻiz gigiyenasi, ijtimoiy-iqtisodiy omillar, genetik moyillik va umumiy sogʻliq sharoitlari birgalikda rol oʻynaydi. Bu omillarning kombinatsiyasi bolalar orasida periodont kasalliklarining yuqori xavfini va profilaktika hamda nazoratning zarurligini koʻrsatadi.

Davolash usullari

Pediatrik periodontit bolalarning ogʻiz boʻshligʻi sogʻligʻiga salbiy taʼsir koʻrsatadi, ammo uning oldini olish boʻyicha xalqaro miqyosda samarali chora-tadbirlar mavjud. Global Periodontal Health Project (GPHP) doirasida FDI World Dental Federation parodont kasalliklarini oldini olish va ogʻiz gigiyenasini targʻib qilish loyihalarini amalga oshiradi, jumladan, jamoatchilik ongini oshirish va kasallik xavfini baholash vositalarini ishlab chiqish. Xalqaro Pediatrik Stomatologiya Assotsiatsiyasi (IAPD) bolalar stomatologiyasida profilaktik va davolash tavsiyalarini beradi hamda milliy tizimlarda eng yaxshi amaliyot modellarini joriy qilishga yordam beradi. Jahon Ogʻiz Salomatligi Kuni² (World Oral Health Day) doirasida maktablarda stomatologik

¹ Nibali L, Donos N. "Microbiological aspects of aggressive periodontitis in children and adolescents." *Periodontology* 2000, 2010; 53: 27–48

² Arul Pari 1, Paavai Ilango 2, Venkat Subbareddy 3, Vineela Katamarthy 4, Harinath Parthasarthy 5. Gingival Diseases in Childhood – A Review. *Journal of Clinical and Diagnostic Research*. 2014 Oct, Vol-8(10): ZE01-ZE04. DOI: 10.7860/JCDR/2014/9004.4957

ko'riklar, gigiyena darslari va og'iz gigiyenasini targ'ib qiluvchi tadbirlar tashkil qilinadi, bu kasallikning oldini olishga xizmat qiladi. Shuningdek, bolalar uchun mo'ljallangan tish cho'tka, tish pastasi va og'iz chayqovchi vositalardan muntazam foydalanish xavfni kamaytiradi. Erta diagnostika va profilaktik monitoring kasallik bosqichini nazorat qilish, tish va periodont to'qimalarini saqlash hamda yallig'lanishni kamaytirishga yordam beradi. Sog'liqni saqlash siyosatida parodont salomatligini umumiy tizim bilan integratsiyalash profilaktik va davolash choralarning samaradorligini oshiradi. Xalqaro tajribalar shuni ko'rsatadiki, maktab va jamoat darajasida ma'rifiy kampaniyalarni davolash va monitoring bilan uyg'unlashtirish bolalar orasida periodont kasalliklarining tarqalishini sezilarli darajada kamaytiradi.

Natija va xulosa

Pediatrik periodontit bo'yicha xalqaro tajribalar va profilaktik tadbirlar tahlili ijobiy natijalarni ko'rsatadi. Maktab va jamoat darajasida og'iz gigiyenasi bo'yicha ma'rifiy kampaniyalar, stomatologik ko'riklar va profilaktik monitoring³ bolalar orasida periodont kasalliklarining tarqalishini sezilarli darajada kamaytiradi. Shaxsiy gigiyena vositalaridan, masalan, bolalar uchun mo'ljallangan tish cho'tka, tish pastasi va og'iz chayqovchi vositalardan muntazam foydalanish xavfni pasaytiradi va periodont to'qimalarini saqlashga yordam beradi. Xalqaro tajribalar shuni ko'rsatadiki, parodont salomatligini umumiy sog'liqni saqlash tizimi bilan integratsiyalash, erta diagnostika va davolashni joriy etish kasallikning surunkali shaklga o'tishini oldini oladi. Profilaktik tadbirlar va ma'rifiy kampaniyalar pediatrik periodontit kasallanishini 15–30 % ga kamaytirishi, erta tashxis va monitoring davolash samaradorligini 20–25 % ga oshirishi mumkin. Shu bilan birga, bolalar va ota-onalarda og'iz salomatligi bo'yicha bilim va qiziqish oshadi, bu uzoq muddatda surunkali periodont kasalliklarini kamaytirishga yordam beradi. Umuman olganda, davolash va profilaktik choralarni uyg'unlashtirish bolalar orasida kasallik xavfini pasaytiradi, ularning og'iz bo'shlig'i salomatligini mustahkamlaydi va sog'lom tish hamda periodont to'qimalarini saqlashga imkon yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Shikha Goyal. World Oral Health Day 2024: Check Date, Theme, History, Significance, and Key Facts Here.2024 // <https://www.jagranjosh.com/general-knowledge/world-oral-health-day-1584624504-1>

³ PERIODONTAL KASALLIKLARINI ERTA BOSQICHDA ANIQLASH VA DAVOLASHNING SAMARALI USULLARI. (2025). ACUMEN: INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY RESEARCH, 2(1), 263-277.
<https://universalpublishings.com/index.php/aijmr/article/view/9648>

2. Arul Pari 1, Paavai Ilango 2, Venkat Subbareddy 3, Vineela Katamreddy 4, Harinath Parthasarthy 5. Gingival Diseases in Childhood – A Review. *Journal of Clinical and Diagnostic Research*. 2014 Oct, Vol-8(10): ZE01-ZE04. DOI: 10.7860/JCDR/2014/9004.4957
3. Nibali L, Donos N. “Microbiological aspects of aggressive periodontitis in children and adolescents.” *Periodontology 2000*, 2010; 53: 27–48
4. Periodontal kasalliklarini erta bosqichda aniqlash va davolashning samarali usullari. (2025). *Acumen: international journal of multidisciplinary research*, 2(1), 263-277. <https://universalpublishings.com/index.php/aijmr/article/view/9648>